

— Rada — vzklikne Vera ter mu poda obe roki, katere je on krepko stisnil. — — — — —

In Nada? Ljubila je še kakih petkrat potem ter vselej pribežala k Veri Zlatičevej ter tožila, kako ljubi kakor ni še nikdar poprej in kako mora obupati, ker se ji ljubezen ne vrača.

Moja ljubezen ...

Tako neizmerno velika,
da srce v razmerju z njo
ne imelo bi v prsih prostora
in povsod bi mu bilo tesno.

Jedino v vsemiru kot zvezda
bi gibal se njega udar,
a predaleč bi bil od malika,
ta — njemu posvečen oltar...

Márica II.

Brez boja.

Pevest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušek v.

I.

Volonski se je vrnil iz urada kakor po navadi ves spehan in srdit. Vrgel je listnico jako nedelikatno na divan in takoj potem mehanski slekel sinjo novo suknjo ter nadel drugo sivo, že precej ponošeno in okorno. Potem je obstal pred mizo in vidno naporno mislil. Vedel je dobro, da ga danes nekaj čaka, no nikakor se ni mogel domisliti, kaj bi to prav za prav bilo. Nekomu je nekaj obečal, in to ga je razburjalo.

»Hm!...« je premišljeval, gotovo se nikoli ne domislim, ker mi nič v glavi ne ostane. Ali Mornev, ta gotovo ve, kajti on pomni vse na svetu. Njegova glava je drugače ustvarjena.

Toda Morneva ni bilo v sobi. Morda je spal? Njegova postelja se je skrivala za alkovo s temnorujavo, volneno draperijo, kakoršne se obično nahajajo v meblirvanih sobah. Volonski je pogledal tja. Postelja je bila prazna. Pogledal je tudi na svojo postelj, stoječo za trikotnim okriljem, katero je, kar je že davno uvidel, strašno kazilo občo podobo njiju velike, svetle sobe. Morneva tudi tu ni bilo.

»Najbrže je v delavnici!« je rekel Volonski. — »Ubogi Ivan Petrovič, kako težavno mu gre izpod rok!«

In otvoril je duri v delavnico.

To je bila jako mala sobica, docela brez pohištva, no zato skoro napolnjena s slikarsko robo: z velikimi in malimi kosi platna s pričetimi risbarijami, sè slikami, popolnoma izgotovljenimi, z »licem« k steni, lonci s cvetljicami in brez cvetlic, umazani kipiči iz opeke in kosi raznobojne snovi. Vse to se je valjalo v največjem neredu, a na vsem so bili videti madeži oljnatih barv, tako da soba ni bila podobna delavnici kakega slikarja, marveč sobi, v katero se nameče vsaka šara. Nedaleč od okna je stalo nevisoko stojalo z razpetim poluaršinovim platnom. Pred platnom je stal polunagnjen Mornev in je počasi, motodično vlekel po njem čopič. Pred njim je bil taburet, površje katerega, napolnjeno z barvami, mu je služilo za paleto.

Volonski je obstal pri durih ter motril njegovo delo.

»Trudiš se?!« je rekel šaljivo, »ozračje delaš vedno, a?«

»Ozračje, prijatelj, vedno ozračje!..« je odvrnil Mornev, ne pogledavši ga in slikaje dalje. — »Prokleta umetnost je to, brate! Nikakor je ne pogodiš!..«

»Kaj, vzduh?«

»Da, vzduh!.. Poletno jutro, razumeš? V vrtu je to. — Na kmetih... Okolo osme ure. Miza za čaj je pripravljena, smetana, surovo maslo, kruh in tako dalje. Ekenomka vse uredi. Takoj se prikaže gospodar s zaspanim obrazom... Nu, in glej, samovar, posodo, surovo maslo, kruh, vse je kakor treba, je li?«

Stopil je proč od slike, da bi Volonski mogel videti.

»Ni slabo, slično je!« rekel je Volonski. — »Zlasti samovar je naraven...«

»Da... A zrak se ne posreči!.. In ekonomkino lice je kakor iz voska... In že dva tedna se ubijam — ničesar ne opravi. Tak neuspeh imam s to sliko«.

Volonski se je jedva vidno namuznil.

»Veš-li zakaj je tako, Ivan Petrovič?« je vprašal.

»Kaj, prav za prav? Da se mi zrak ne posreči?«

»Da, zrak.... To ni zrak, a.... navadno, sinje platno!... Zato ker ga ne čutiš. Ti ne čutiš, kako ta poletni jutranji zrak diši mladosti, svežosti, in kako dehti po cvetju! Ti ne čutiš, da je on živ, in je baš tako živo bitje, kakor ti sam ter kako izteza k tebi roki, objema te laskavo!..«

»Recimo, — jaz tega ne čutim, pa mislim, da si tudi ti izmišljaš... Vse to je bedostoča, izmišljotina!...«

»Izmišljotina?! Pa reci, kdo si je to izmislil?«

»Kdo? Gospodje slikarji, da bi slepili občinstvo: češ, mi čutimo,

kako vzduh diha in kako se cvetje med sabo razgovarja, a vi tega ne čutite. To je vse. A v bistvu pa se ne gre za to, in tega čisto treba ni, a treba je le delati in delati, izbirati ter sestavljati barve, pa dosežeš istino«...

»Nikdar ne dosežeš, nikdar!«

»Bova videla!... Fej, hudimar!... Jezi me! Spet sem pokvaril!... Ne, za danes je dovolj!... Sinji krogi se mi delajo pred očmi!«

Mornev je položil čopič na stol ter postavil stojalo k steni.

Umil si je roki in se preoblekel, a Volonski se je približal sliki in jo začel ogledovati.

Slika mu je bila dobro znana. Risala se je že skoro tri mesece, in dan na dan je videl, kako so na platnu iznikale te akacije, ti bezgovi grmi, pročelje hiše, okrogla miza, pripravljena za zajutrek, in konečno postava ekonomke. Vse to je nastajalo polagoma, često izginjaje, da bi se pojavilo v novem vidu; na vsem tem je bil viden trud, očevidna vztrajnost Ivana Petroviča, no slika, čeprav jo je skušal Volonski motriti pazljivo, je ostala zanj le kos platna, na kojem on ni videl jutra na vrtu posestnikovega doma, ampak različne boje, vstrajnost pa trud. Volonskega je grabila jeza. Radi česa se človek trudi? Sliko je risal za izložbo in morda pride res na razstavo menda zato, ker je Mornevo ime kolikor toliko znano ter ima isti kolikor toliko protekcije. Ali to bode jedna onih podob, ki se razpostavljajo radi števila, zbok napolnjenja katalogov. Mimo takih slik gre gledalec brezbržno ter jih niti ne pogleda. Je-li vredno radi tega mučiti se tri mesece v ateljeju, delati osem ur na dan? No glavno, Mornev je bil njegov prijatelj in dober človek, in Volonskega je žalil ta ničevi uspeh trimesečnega dela, a drugega je vedel, da ni mogel pričakovati.

Dolgo je zrl v sliko, katera se mu je dozdevala mrtva, in izpregovoril:

»Povej, prosim, Ivan Petrovič, čemu se mi to tako dozdeva, da ako bi jaz imel le količkaj pojma o barvah ter o slikanju, bi potegnil desetkrat s čopičem sem pa tja, in takoj bi oživel ter izpregovorili v živem jeziku vzduh, hišina in akacije...«

Mornev se je nasmejäl.

»To je večni znak diletantizma!« je rekel ta. »Drugemu, naj pogleda karkoli hoče, se zdi: ah to pa tako, jaz bi to bolje naredil v jednom mahu, ako bi le količkaj razumel! A v tem količkaj je vse jedro, in isto nikakor ni tako drobckeno!... Nu greš li k

Oznobinim? Obečala sva, da bova danes pri njih obedovala, a zdajci je polupetih.

»Ba! k Oznobinim!« je vskliknil Volonski. »A jaz se nikakor nisem mogel spomniti, kaj in komu sem obečal. Seveda pojdeva. Moja presneta butica!«

Oba sta se jela oblačiti. Volonski se je hipno razveselil, in raz njegovo lice je izginila nevolja ter utrujenost. K Oznobinim je rad zahajal. To je bila jedina rodbina v Petrogradu, kamor je navadno zahajal in kjer se je čutil domačega. Z Oznobinimi se je bil seznanil še le pred par meseci; tje ga je uvedel Mornev, kateri je bil znan ž njimi že davno. Mornev ga je vlekel seboj malone s silo. In koj prvi večer se je čutil med njimi tako, kakor bi bil ž njimi znan sto let, in odslej je zahajal k njim, da bi se tam odpočil.

Z Mornevim sta si bila stara prijatelja. Še v gubernskem mestu, kjer je bil oče Morneva star slikar neznatne slave, vodja slikarske šole, stopila sta istočasno v gimnazijo in tedaj sta se združila. Njiju obitelji sta bili znani.

Firma Volonskih je bila v mestu dobro znana radi obširne trgovine. Dečka sta obiskovala skupaj peti razred, a zatem so ju razločile razmere. Stari Mornev je popustil šolo, vsled mestnih intrig. V mesto je došel mlad slikar, brezuspešno poskušajoč svoje sile na razstavah. Mesto direktorja na gubernski šoli mu je dobro prijalo; vrhu tega je ugajal gotovim osebam in risal zastonj slabe portrete malone vsem gubernskim mogotcem. Previdno je raztrosil mnenje, da je Mornev že prestar za šolo, koji je treba prenovljenja, rekši nekemu na uho, da so na akademiji, v Petrogradu, prav istega mnenja. Začeli so o tem govoriti, in to tako glasno, da je čul Mornev sam. Samoljubje starega slikarja, svojedobno dokaj ranjeno od preziranja, ni mu pripuščalo prepirati se in zagovarjati. Ostavil je šolo ter se preselil v Moskvo, kjer je imel neke stare znance. V Moskvi se mu je godilo slabo; izvrševal je skromne naročbe, in gorjupa skušnja ga je prepričala, da se je zares postaral. Njegove izdelke so imeli za čudne in smešne. Zadušil je globoko razžaljenje v srcu ter jih prodajal v štacune za ničevo ceno.

Z očetom se je preselil v Moskvo tudi petnajstletni Vanja. Deček je moral ostaviti gimnazijo zato, ker za učenje ni bilo sredstev. Stari ga je tešil:

»Molči, molči. Oče te nauči to, kar zna sam. Rodil si se v slikarski rodbini, in sam boš slikar. Ni višjega poklica od tega«.

In vse svoje svobodne ure je posvečeval sinovi vzgoji. Fant ni bil baš bistrega uma, no vstrajnost očetova je rodila sad, in sedem-

najstletni Vanja je že risal študije, išoč sujete ter naturo v moskovski okolici. Delal je počasno ter napeto, a že je veroval v svoj poklic, in kadar ga je oče odpravil v Petrograd, v akademijo, — ni več dvomil, da ide po svoji praveati poti.

Tu je delal marljivo, prejemal laskave odzive in nagrade ter ni končal baš slabo in sedaj je živel na svojo roko, delajoč plahe korake, da bi si priboril samoslavnost. Moral si je služiti kruha, ker iz Moskve ni dobival ničesar razven spodbudnih pisem, napisanih s staro tresočo roko. Stari že ni ničesar več delal, živeč od neke ničeve penzije, kojo so mu izposlovali dobri ljudje.

Mlada človeka sta se srečala v Petrogradu slučajno oni čas, ko sta oba popolnoma pozabila drug na drugega. Šolska družba ni trajna, če je nadaljnje življenje ne podpira. No takoj pri prvem srečanju, po običajnem popraševanju ter splošnih spominih, razodela se je brž prejšnja simpatija in jela sta se vesti drug proti drugemu kot stara tovariša. Povest Volonskega je bila nepričakovana za Morneva. Izvedel je, da so njega takisto brž vzeli iz gimnazije in ga dali v trgovsko šolo, ker je imel stopiti na čelo velike trgovine. Toda jedva je utegnil dovršiti študije, ko je prišla katastrofa: Volonski so prišli na boben, vsa njih trgovina je razpadla, sredstev jim je ostalo le toliko, da niso umrli gladu. Devetnajsetni mladenič Vladimir Volonski je pripotoval v Petrograd iskat sreče in našel jo je v neki trgovski pisarni, kjer so poznali njegovega očeta ter pomnili nedavno bogastvo njihove rodbine. Šolska prijatelja sta se čez dva, tri mesece dobro spoprijateljila in jela stanovati skupno, deloma radi vzajemne simpatije, deloma zbok ekonomije, kajti gmotne razmere obeh so bile zelo skromne. Najela sta si dve sobi, od katerih sta eno vporabila za delavnico, kjer je Mornev prebil po cele dneve slikajoč za živež in slavo.

(Dalje prihodnjič.)

Sanjaj srce!

Sanjaj srce, sanjaj
o minuli sreči, —
leka dajaj duši
v bóli in nesreči!

S sladkimi spomini
ji začeli ráne....
da v pokoju blagem
srečna ti postáne!

Zorana.

»O, tiho!... Saj gledal sem doli naté
in videl sem tvoja trnjeva pota,
in videl sem tvoje volje slabost,
manj ti je krepost, bolj prijala zmota.

In svetec zaprl jih bo, čutil bom jaz
nebeško slast in večno veselje,
in solze se bodo mi posušile,
umrle mi bodo vse želje, vse želje...

In tam bo, kamor si zdaj želi:
do solnca gor, nad solnce gor...
In zložil bo himno Bogu na čast,
in pel jo bo vekomaj angeljev kor...

Kaj?... Ne?... Da!... Ne, ne, ne!
Če enkrat sem svetlo nado gojil,
za greh sem se ta pokoril prebritko
in zanj sem tisočkrat varan bil.

Razliva po zemlji se svetla luč,
in cvetje po polju mlado vstaja,
in bisere trosi, demante po njem,
cvetoče, zlato jutro prihaja...

6.

»Da, človek si bil... A zaaj skesan
stojiš pod mano... O, pojdi k meni
sem v sladko večnost in v večno sladkost!
Čuj, Peter, le vrata zopet zakleni!...«

7.

In duh se bo moj z Njegovim zlił,
z Njegovim, ki bil je iz njega vstvarjen,
in kakor zvezda, kot solnce se bo
v nebeški slavi svetil razžarjen,

8.

Tam zrl poezije bo svet izvor,
tam čutil bo šele nje božjo moč...
Na zemlji še vedno sodila kot zdaj
zavist jo bo, glupost, predsodkov noč...

9.

Pa kaj, če vstane mi večna noč!
Kdo slišal bo moje vpitje, ječanje?
O, če bi ga čuli ti dobri ljudje,
to bilo bi srčno veselje zanje!

7.

Pri meni je noč!... O, sveti dan,
kako te je moja duša žejna!
A ti bežiš od mene, bežiš...
Da, ti si mi zvesta, žalost brezmejna!

E. Gangl.

Brez boja.

Pevest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Dalje)

Poletno jutro na kmetih — je bil njegov prvi poskus, da bi
nastopil javno, in on je bil ves zaglobljen v to delo. Njemu
je posvečeval ves svoj čas in le na večer je zahajal k Oznobinim, s katerimi se je seznanil še v Moskvi.

Danes so Oznobini praznovali mal domač praznik in njiju pozvali na obed.

II.

Obed je bil skoro slavnosten. Pri Oznobinih so bili gosti — neka čislana uradniška rodbina, ki se je vedla pristojno in važno ter vse strašno težila sè svojo prisotnostjo. To je bil stari kolega Mihaela

Antonoviča, ki ga je danes hotel počastiti. Celo sam velikodušni in naivni Mihael Antonovič, ki je rad kramljat ter se šalil, je začel postajati koncem obeda suhoparen, a Marija Grigorjevna, imevša navado zadremati po obedu, je previdno zevala, zakrivaje si usta z roko, zato ker se je slavnostni obed zavlekel do devete ure. A ostaviti družbo jej pa ni kazalo, ker je baš ona obhajala svoj god.

Slednjič so vstali izza mize ter se razdelili v skupine. Prebivališče Oznobininih ni bilo veliko. Štiri majhne sobice, opremljene prosto a udobno. Mihael Antonovič je odšel s čislanim uradnikom v kabinet in tam je govoril ž njim nekaj dolgočasnega, departemenskega. Marija Grigorjevna je ostala z uradnikovo ženo v obednici, no čuteč svojo nezmožnost, je posadila poleg sebe Morneva, kateri se je pošteno trudil, da bi zabaval staro uradnico. Metodično in jednolično se je vlekel razgovor v kabinetu in v obednici in često je zavladal dolgi molk. Tu so bili vsi mučeniki, zato, ker so se bali molka ter vedno napenjali svoje možgane z vprašanjem: o čem bi še govorili?

Zato pa je bil v mali sobici, kjer je stal glasovir in na okrogli mizi gorela petrolejka s zelenkastim senčilom, razgovor kaj živahen in neprisiljen, med katerim so se razlegali pristrčni vskliki in smeh. Prisluskajoč od daleč, je bilo možno razločiti, da tu teče beseda od srca — mlada, pristrčna, polna življenja in ognja, dočim se tam v kabinetu in v obednici stari pomenkujejo same malovažne, dolgočasne reči.

Vladimir Aleksjejevič je sedel v kotu širokega, mehkega divana, naslonjen na prislon. Vse njegovo obličje je bilo v senci. Pri glasoviru na mehkem taburetu, je sedela mlada, vitka deklica, veselega, nekoliko bledega obraza, živih sivih oči. Bila je v svetli obleki. Ne dolgi, nalahno skodrani lasje so bili razpušчени. Sedela je z Volonskim v ravni črti ter obrnila glavo na desno, kjer je sedel on.

Volonski je govoril:

»Ne vem, kaj je to: poklic, no to je prav tisto, brez česar je človek — ničla. In glejte, tudi jaz sem ničla. Od kar poslujem v tej trgovski pisarni kot pomočnik knjigovodje, se ne morem iznebiti tega čuta. Vi, Olga Mihajlovna, izvestno niste okusili ničesar sličnega. Ženske redko občutijo to ...«

»Kako to?« je vprašala Olga. »Mari imajo ženske drugače ustvarjeno glavo in srce?«

»Ne življenje imajo drugače urejeno. Ženska jako redko misli na to, kaj bo iz nje. Ona se navadno vpraša: kaj bode on, namreč njen bodoči mož. Ni li res? Jaz žensk ne obsojam s tem, ali tako je navadno. In če bi vi vedeli, kako neprijetno de človeku — ako čuti, da je ničla!«

»Čemu ste ničla? Nekaj delate, izpolnujete nekake dolžnosti... Čula sem, da vas hvalijo, pravijo, da ste izboren delavec, ter vam zelo zaupajo«.

»Da, marljiv delavec sem, in družega nič. Ničesar ne znam ustvariti v tej stroki«.

Dekle se je veselo ter zvonko nasmejalo.

»Ustvariti? Kaj pa je možno ustvariti v knjigovodstvu?«

»Kaj? Čudesa! V vsakem delu se lahko ustvarja, tako v slikarstvu kakor v čevljarstvu, ako le človek vlovi svoj poklic. Evo vam na primer našega knjigovodjo Stefensona. Kako izborno knjigo je spisal o bilanci. Pogledaš, in na prvi pogled vidiš vse, kakor na dlani, in številke so kakor bi jih z barvami naslikal... In ko bi vi videli, kakšen ogenj gori v njegovih očeh, kadar rije po svojih debelih knjigah! Tega človeka lice je, reči moram, kakor krinka — ničesar ne izraža. Les. Oči so hladne, ustnice stisnjene, glas lesen. No, pri številkah se v tem licu še le pojavlja človek, isto postane toplejše, oživi, in misliti jameš; da je v tem človeku tudi duša. Ali zopet — glas. Vprašaš ga včasih: »Kako vam je zdravje, gospod Stefenson?« In odvrne: »Hvala gospod Volonski, jako dobro!« Odgovori vam tako, kakor bi ne šlo za njegovo zdravje, a za zdravje njegove kuharice ter je celo nekako razžaljen, da ga nadleguješ s takimi neumnostmi. Pa pridite k njemu v pisarno z računsko knjigo in recite: »Oprostite, gospod Stefenson, nikakor ne morem dognati kam mi je postaviti to le številko«...

Opravičevali ste se zaman, zato ker mu niste mogli napraviti večje zabave. Obraz njegov se oživi, in on začne govoriti z glasom jasnim, uljudnim, celo skoro s čustvom:

»Ta številka pomeni...« Povsem drugačen človek. In to zato, ker je tu njegov poklic. Srečen človek. Priznavam, da razun Stefensona še nisem videl niti jednega človeka, ki bi bil našel svoj poklic. Zaradi tega je na svetu tako veliko ničel, strašno mnogo ničel, kamorkoli pogledaš, same ničle, ničle, ničle... Oh — oh — oh!«

Olga se je nasmehnila.

»Čemu ste danes tako razočarani, Vladimir Aleksjevič? Kaj je tako uplivalo na vas?«

»Tega vam ne povem. Sicer pa«, pridel je mahoma, »zakaj bi ne povedal? Ozlovoljil me je vaš prijatelj, Ivan Petrovič!«

»Ivan Petrovič? On je tako miroljuben človek in vam tako srčno vdan«.

»Da, zaradi tega sem nevoljen. Tista njegova slika »Jutro«!

Riše jo, riše, trudi se, muči, okolo vsakega drevesca, okolo vsake vejice hodi po tri dni, a najpoglavitnejšega ne more izpeljati.

»Česa?«

»Istine, življenja — evo česa! In nikoli ne izvede!«

»Nikoli?« vprašala je s prestrašenim glasom Olga.

»Nikdar, zato ker sam te resnice, tega življenja ne čuti... Veste-li kaj? Res, ne morem ga gledati brez pomilovanja: kako se revež ubija nad to sliko!«

»Jaz nisem videla njegove slike!«

»Jaz bi prav želel, da bi jo videli. Vi, Olga Mihajlovna, imate instinkt in okus in imate nanj upliv.«

»Jaz?«

Zardela je.

»Gotovo. In celo mislim, da je to vaša dolžnost. Prigovarjati mu morate, da bi pustil to sliko, tisto »Poletno jutro«, katero se mu noče posrečiti. Primorajte ga slikati nekaj takega, kar on ljubi.«

»No, kaj pa?« je vprašala Olga, in njene vesele oči so postale zamišljene.

»Ne vem. On to bolje ve... Veste kaj?« vskliknil je mahoma veselo. »Naj nariše vas, vaš portret!«

»Mene?«

»Brezpogojno vas! To je čudna ideja!« Vstal je ter živahno stopil k njej. »Izvrstna ideja, Olga Mihajlovna. On vas ljubi, in mora vas krasno naslikati!«

»Kaj pa menite, Vladimir Ivanovič? To je nemožno! Kakšen sujet bode to za razstavo?«

»Izboren sujet! Nazove naj ga kakor mu drago, to je odvisno od njegovega čuta! Na primer: angelj, blodnja, čarobni sen, sladka fantazija... Saj ste mu vi vse to! Zakaj zardevate? Dovoljujem si tako govoriti zato, ker ste njegova nevesta... Ne, ne, nikakor se ne šalim, Olga Mihajlovna, nikakor. Pomislite: prva podoba, prvi nastop, pa nastopi z nekakimi mrtvimi pogoji! Navdahnite ga, dajte mu sujet, katerega bode delal s srčno ljubeznijo! Z jedno besedo, danes še spregevorim o tem vprašanji. Ne bojte se, to uredim oprezno...«

Olga je hotela nekaj odvrniti, no baš isti hip je v obednici nastalo gibanje. Od tamo je prihajalo glasnejše ter živajhnejše govorjenje. Bilo je jasno, da sta se uradnik in njegova žena poslavljala ter odhajala.

Tudi Volonski in Olga sta prišla v obednico, poslovit se. Gosta sta odšla, in precej je v domu, kjer je vladala nekaj ur zaporedoma

mučno napeta zabava, postalo hipoma veselo, vsi so izpregovorili neprisiljeno, prosto iskreno. Mihael Antonovič je hvalil Boga in križal se, da se je konečno rešil gostov. Pravil je, da ves čas svojega dvaindvajsetletnega službovanja ni bil tako upehan, kakor danes. So nekateri ljudje, s katerimi je ne le težavno govoriti, no celo sedeti. In sam Bog ve, kako je to; ljudje niso slabi, včasih celo dobri ter pametni, kakor ta spoštovani uradnik, ali drže se strogo in na vsak način so slabovoljni. To se da sklepati iz vsega: iz pogledov, besed in kretanja, in to teži vse navzoče.

Marijo Grigorjevno je minil spanec, in nje blede obličje, katero je še minuto pred tem izražalo trpljenje, se je razvedrilo. Pili so čaj ter se pogovarjali. Mornev je prejel posebno zahvalo za to, da je pomagal iz zadrege. Z najresnobnejšim in kompetentnim glasom je govoril z uradnico o tem, kako je treba ravnati s kuharicami, da bi iste ne kradle živeža.

»Res čuditi se je, odkod vi vse to veste, Ivan Petrovič!« je vskliknila Grigorjevna, »prav kakor bi se bili sto let bavili z gospodarstvom!«

»Za to ima talent!« je omenil Volonski. »Ugajajo mu take reči, kakor gospodarstvo, barantija, kuhinja... A ravno prav, Ivan Petrovič, glede tebe se je med tem nekaj sklenilo...«

»Menda sta z Olgico kaj iztuhtala!« je menila Grigorjevna.

»Prosim, a iztuhtala nekaj pametnega.«

»Upam, toda ako mi sklep ne ugaja, imam pravo apelirati na višjo inštanco!« je dejal Mornev šaljivo.

»Na višjo inštanco? Tvoj sodnik je — Olga Mihajlovna, in ti govoriš o neki višji inštanci. Ne, ti si dolžen sprejeti sklep, brez-pogojno...«

»Udam se, udam!« je rekel Mornev.

»Izborno... Ti opustiš svoje »Jutro« in...«

»Ka — aj?« zavzel se je Ivan, popolnoma poražen radi takega sklepa.

»In se poprimeš nove slike, ki mora postati sijajna...«

»Toda!« je zamrmral Mornev, »toda!«

»Takšen je sklep!« nadaljeval je Volonski in, obrnivši se k starima, pritaknil: »Veste, v našem »Jutru« manjka najpoglavitnejšega, namreč — zraka. Pojasniti se da to čisto prosto. Ivan Petrovič po stari navadi spi do poludne, a kadar je bil na kmetih — če je kedaj bil — sprehajal se je celo noč ter opazoval zvezde, a [spat je hodil ob jutranji zori in ležal do obeda. Na tak način ni videl nikdar jutra...«

»Kakšne neumnosti blebetaš, Vladimir?« je dejal Mornev, skomizgaje z ramama.

Volonski je nadaljeval, kakor bi ga ne bil slišal:

»Sklenjeno je torej, da začneš risati takšen predmet, ki ti je zelo blizo srca. Slikal bodeš Olgo Mihajlovno!...«

Stara sta se zavzela, a Mornev je naredil začujeno lice.

»Jeli to vaša želja?« je vprašal s silno resnobnim glasom deklico.

Le-ta se je nekoliko zmedla in zardela. No Volonski jo je pogledal s trdim, odločnim pogledom, in ona je odvrnila:

»Ako moja želja ne bo nasprotovala vaši!« (Dalje prih.)

Lahko noč.

Lahko noč, oj lahko noč!

Srce moje ti naroča,

to mi je molitev vroča:

Lahko noč, oj lahko noč!

Sladko spavaj mi nocoj!

Sen presladek te objámi —

blag pokoj duha prevzámi,

Sladko spavaj mi nocoj.

Sladko sanjaj mi nocoj!

O nebesah srečnih, zlatih, — —

in o angelcih krilatih...

Sladko sanjaj mi nocoj!

Bogomila.

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Márica.

predgovoru svoje knjige »Slike iz občega zemljepisja — Rusija« — piše dr. Fran Hoič. »Mi vidimo danes v Rusiji poleg velikega prirodnega bogastva telesno čvrsti in duševno jako nadarjeni narod, kojemu silno narodno čustvo podaja silno življensko moč. Ta narod je utisnil črte svojega

Brez boja.

Pevest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Dalje)

»bogam!« rekel je Mornev, nalahno sklonivši glavo.

Mihael Antonovič je zaploskal z rokama.

»Izvrstno!« je vskliknil vesel. »Olgica bo na razstavi!

Sleherni dan bom hodil tja gledat jo. Nadejam se, da meni kot roditelju te misli dovolijo gledati zastonj, a?«

Vsi so se zasmejali. No Volonski je kmalu za tem umolknil, in njegov obraz je postal nekam tužno - resen. Neopaženo je bil zginil v sprejemno sobo ter sedel na svoje prejšnje mesto. Olga Mihajlova je to kmalu zapazila in prišla k njemu.

»Zakaj ste mahoma onemeli, odstranili se in postali turobni?« je vprašala ona.

»Veste kaj, jaz mislim, da iz tega ne bo nič!« je menil Volonski.

»Zakaj?«

»Ker se je tako lahko udal. Ako bi jaz tako dolgo imel opraviti s sliko, ljubil bi jo in če bi mi rekli, pustite jo in naslikajte drugo, ne vem ... Ne vem, kako bi jo zapustil, stepel bi se. A on pa, kakor da ste mu rekli: vam se ne poda ta mehak klobuk, odložite ga in se pokrijte s kotličem. »Udajam se!« In nikake borbe, nikakega ugovora. Kakšen umetnik je to! Kakšen poklic je to? In ako mu je ugajal sklep, zakaj je potem tako ravnodušen? Ni ne navdušenja in ni razburjenja! Ničesa ... Slikati svojo ljubljeno devojko -- da, to je velik užitek! Ta ideja bi ga morala pretresti, vspodbosti in vneti ga ... Ne, nič ne bo ...«

»Kako se razburjate, Vladimir Aleksjejevič!« je dejala ona s toplim sočutjem v glasu.

»Morda vi tega ne umejete, ne čutite?«

»Umejem in čutim.«

Pomolila mu je roko, ko jo je on gorko stisnil.

»Zaigrajte karsibodi, le kaj burnega, šumnega in svobodnega!« je rekel. »Vedite, da vas ne bode poslušal knjigovodja, a ... skoro umetnik! ...«

»Skoro?« je izpregovorila ona smeje, ter sedla za glasovir!

»Skoro, zato ker pristen umetnik ne bi zahajal vsaki dan v pisarno ter se pečal z mrtvimi številkami.«

Zadoneli so zvoki Mendelsonovih »Pesmi brez besed«. Olga Mihajlovna je igrala z ognjem in z znatno silo. Ona je strastno ljubila glasbo ter se resno pečala, obiskuje glasbeno šolo.

Volonski je stal tik glasovira in, poslušajoč, istočasno gledal na njo. Ugajalo mu je, kako sta ji med igranjem plamteli oči in se rdečili blede lici, kako se je vsa ravznela in živela s temi burnimi zvoki. —

Z veseljem jo je opazoval, in ona je to čutila.

»Čudna nrav je v tem dekletu«, si je mislil — »živa, goreča, iskrena, umetniška! Zakaj jo dobi Ivan Petrovič, ta prozajik s kistom v roki? Zakaj je on umetnik? Zakaj nisem jaz in zakaj mi — ogromna večina — ne razvijamo v sebi onih zmožnosti, katere nam kipe v duši, ampak one, v katere nas poziva slučajnost — rojstvo, položaj, sredstva, okusi rodbine, praktični računi? In to dela iz nas ničle... kajti v moji duši kipi žila, jaz čutim te zvoke, razumem, kaj isti govore... Zrem v oči temne dekletu ter vidim njene občutke, njeno razvnetost... Morebiti sem jaz rojen umetnik, slikar, a napravili so iz mene knjigovodjo. To bi bilo za Ivana Petroviča, on naj bi bil knjigovodja«...

»Zaigrajte nam polko!« oglasilo se je mahoma med durmi. To je bil glas Morneva. »Zapleševa z Marijo Gjorgjevno! Videli boste, kakšen parček bo to!«

Volonski ga je pogledal nevoljen. Olga Mihajlovna je pretrgala komad in, povesevši oči, začela leno ter hladno igrati polko.

Ob enajsturi uri sta Volonski in Mornev stopila na ulico.

Noč je bila mrzla. Pal je bil novi sneg ter škripal pod nogami. Sveži vzduh je bil tih; na ulici, oddaljeni od centra, ni bilo videti gibanja. Trгоvec v belem predpasniku in gologlav je zapiral ovočno prodajalnico. Na razpotju so stale fijakarske sani, konj je povetil glavo, voznik je spal, do nosa zarit v plahto.

»Sprehajajva se še malo!« je rekel Mornev. »Mislim, da ni še pozno!«

Volonski ni odgovoril ter korakal vstric njega.

»Kaka čudna fantazija je prišla Olgi Mihajlovni!« je dejal ta.

»Ali ti ni všeč?« je vprašal Volonski

»Ne rečem, da mi ni všeč, a kako opustiti sliko, katero sem dolgo slikal, in katera je malone izgotovljena?«

»Pa saj se ti ni posrečila!...«

»Kako se mi ni posrečila? Vse podrobnosti odlično izdelane. Sam si to priznal«.

»Hm... Podrobnosti! Kaj pa so vredne tiste podrobnosti, kadar ni v njih duše?...«

»Ti, Vladimir, tirjaš od umetnosti neke nemogoče stvari!« je dejal Mornev srdito. »Po mojem umetnost ni ničesar drugega, nego rob prirode, njen jek!...«

»Nu«, je vskliknil Volonski ter oporekajoč stresel z glavo, »če bi jaz bil slikar ter bi bil takega mnenja o slikarstvu, obesil bi se že davno od sramote, od ponižanja! Umetnost ni sužnja, a stvariteljica. Ista tvori svojo prirodo na platno s kistom ter vdihne v svoj umotvor živo dušo... Vrag vedi, zakaj me tako jezi, da sem popustil slikanje! Saj veš, v gimnaziji sem delal z uspehom. Mene je zelo hvalil Lukonov, učitelj risanja in slikanja. Se še spominjaš mojih slik, bolje, karikatur učitelja latinščine, radi katerih sem tri dni sedel v zaporu? Kako je bilo vse to živo! Morda bi bil iz mene postal slikar! In končno, jaz bi ne bil suženj prirode, a bil bi umetniški njen stvaritelj. In ne bi bil knjigovodja; kaka sreča ne biti knjigovodja!...«

Mornev je med to govorico neprestano stresal z glavo.

»Čuden človek, čudak ti!« je rekel. »Štiriindvajset let brojiš, pa sodiš kakor deček. V tebi je precej veliko negotovosti, nastalnosti, razburjenja. Ti si na primer nezadovoljen s svojim stanom, med tem ko te isti zanesljivo, pošteno redi. Najpoglavitnejše v življenju je — osebna gmotna neodvisnost. Ti izpolnjuješ svoje dolžnosti ter si v vseh ostalih odnošajih neodvisen. Zavidam te, a ti si nezadovoljen...«

»Ti me zaviđaš! Ti? Slikar zaviđa knjigovodjo?« je vskliknil začudeno Volonski. »Jaz na tvojem mestu pa bi s prezirljivo uljudnostjo zrl na takega težaka, ki si služi svoj kruh z nekakimi računi! A ti me zaviđaš!...«

»Čuj, pustiva to neumnost! Povej mi raje: od česa bodem živ, ako opustim ostalo slikanje ter se lotim Olginega portreta?«

»Hm... Glej idejo!« vskliknil je radostno Volonski. »Uči me risanja, a jaz ti plačam; kajti elementarna pravila znam, seznaniti se mi je le s tajnimi barv, pa še s perspektivo. Pojde?«

»Čudna ideja, no pojde, ako hočeš!«

»Kedaj pričneš slikati Olgo Mihajlovno?«

»Jutri kupim platno, je zanesem k njim, pa tudi vse drugo, česar potrebujem. Delala bodeva v kabinetu. Mihael Antonovič nama ga z veseljem odstopi! No jaz mislim, da utegnem tudi »Jutro« dovršiti ter pošljem na razstavo obe... kako meniš?«

Volonski ga ni poslušal. V glavo se mu je vtepla neka važna misel, in bil je od iste ves prešinjen. Doma je dolgo hodil po sobi, razburjen, nervozen in potem ni mogel zaspati do jutra.

III.

Volonski je do cela izpremenil svoje življenje. Prej je živel brezskrbno ter brezposelno tratil prosti čas, katerega je imel mnogo. Vstajal je pozno, četrto ure predno je šel v službo, a po obedu se je vlegel na divan in se valjal do večera. Večer, ako ga ni prebil pri Oznobinih, minil je v kaki restavraciji srednje vrste, kjer je sedel po cele ure pri vrčku piva ali poredkoma v gledišču. Prve dneve meseca, ko je imel denarja, si je privoščil šumne zabave, hodil z večjo družbo ven iz mesta. Ta družba je obstojala iz ljudij, njemu povsem tujih, s katerimi se je bil spoznal v pisarni ali v gostilni. Od vsega tega ga je bolela glava, ali ponavljal je isto vsaki mesec iz navade in zato, ker si ni vedel ali ni hotel poiskati česa boljšega, zanimivejšega in poštenjšega. No, da je le čas minil neopaženo ter šumno, to mu je bilo glavno. Mornev ga je kregal. Rekel je, ali ga ni sram živeti tako brezmiseln, ko ima vendar sposobnosti, katere bi lahko negoval. Pri tem je Mornev mislil na okolščine, ko je Vladimir še kot deček mnogo čital ter rad sedel pri knjigi. Ali nikakor mu ni prišlo na misel, da ima Volonski prav za prav le sposobnosti za slikarstvo.

Odslej je Vladimir Aleksjejevič vstajal rano, takoj prisedel k delu, ne izpuštvši iz rok svinčnika do tedaj, ko je trebalo iti v pisarno.

»Ti si preveč marljiv, Vladimir!« govoril mu je polužaljivo Mornev. »Preveč!«

»Nemara to škoduje uspehu?« je vprašal Volonski.

»Zelo mogoče. Ljudje, delajoči s tako vnemo, niso zanesljivi. Oni ne delajo iz notranjega nagiba do dela, marveč vsled nekakega trenutnega razsvetljenja, kakor da bi zavel tak veter. No veter se obrne, vleče na drugo stran, in oni opustijo delo. Vsako delo zahteva rednosti.«

»Nu, kaj pa še!« je odvrnil Volonski smeje se ter molče delal dalje.

Mornev mu je posvečal jutro, razlagajoč tehnični del in kazoč mu praktični. Nekoč, zbudivši se in stopivši v delavnico, je zasačil Volonskega za stojalom. Pristopil je bliže ter zagledal zapričeto delo z bojami.

»Pač lahko zanesljivo rečem, da ti ne boš nikdar slikar!« je menil Mornev malce nevoljen.

»Kako to?«

»Da, ker se ti vedno kam mudi! Je-li možno s tvojim znanjem lotiti se slike? Hm... Guriya Samojloviča poskušaš naslikati, a to je senca Mišujkina!...«

Volonski se je zasmeljal.

»Spoznal si vendar? To je vse, česar mi je trebalo. Pomniš tisto epizodo? To je menda bilo pred dobrimi dvanajstimi leti. Gurij Samojlovič, kot nadzornik, je zalotil Mišujkina pri kajenju tobaka, a Mišujkin ga je začel prepričevati, da mu je doktor ukazal kaditi zbok neke nosne bolezni, in verjel je. Poglej, ni li dosti glup moj Gurij Samojlovič?«

»Nenavaden spomin imaš, to je res. Ali kaj je to za slika? Bog moj! Ta noga, na primer, je krajša od one, a prsti desne roke so kakor ozebli... Tako ne gre, Vladimir Aleksjejevič! In vsa njegova postava je nepravilna...«

»No sličen je, sličen?«

»Kolikor toliko...«

»Je živ?«

»Lice je živo. Ves je, z vso njegovo neumnostjo!...«

»Nu, popolnoma sem zadovoljen, popolnoma!... Samo to sem hotel.«

Pomazal je s čopičem parkrat po platnu, in vsa podoba je izginila pod žolto bojo. Mornev je vskipel in jel strogo grajati lahko-miselnost Volonskega. Ako se je lotil slike in narisal figuro, trebalo bi mu vsaj mesec dnij popravljati na njej netočnosti in pogoške, in tedaj bi nekaj bilo.

»Ne, to je dolgočasno!« je rekel Volonski. »Kadar me ti podučuješ, tedaj se čutim učenca ter se dolgočasim zato ker — priznaj, veselo ni neprenehoma čepeti nad tekniko. No, ker sem pa naslikal sličico, čeprav ničevno, ne moram več tako. Dosegel sem zaželjeni efekt in to mi je dovolj. Je-li lepo, pustim, evo vam slike; ako je slabo, tedaj jo zamažem, to je vse.«

(Dalje prihodnjič.)

Babičina skrb.

Intimna slika. — Češki pisal A. Križ; preložil A. I. Benkovič.

I.

Sospa Rybova, babica svetlolase davkarjeve Aude, je sedela na dolgi klopi in slastno srkala iz velikega, modro pisanega lonca sveže pinjeno mleko. Njene motne oči so se zadovoljno smehljale in s celega obraza ji je odsevala idilska sreča. —

Brez boja.

Povest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Dalje.)

n na tak način boš delal vedno?

»A kaj jaz vem, kako bodem delal? Morda celó ne bodem delal!... No, kako napreduje tvoje delo pri Oznobinih?«

»Ne ravno slabo. Včeraj sem končal z ogljem. Danes mislim pričeti z barvami.«

»Kaj pa Olga Mihajlovna, je-li potrpežljiva?«

»O, bolj potrpežljive si ne morem želei. Navadno se model preje utruji, nego slikar, a tu pa je narobe: jaz se naveličam, ona pa ne. To pa zato, ker pozira prvikrat. Ona je tudi tako strastna, kakor ti... To je edino, kar mi na njej ne ugaja.

»Tebi ne ugaja njena neposredstvenost, ne ugaja njeno navdušenje?« je začudeno vprašal Volonski.

»Da, vidiš, dekletu se to poda, celo krasno je, no za žensko, za ženo in gospodinjjo je to... neumestno.«

Volonski ga je pogledal pozorno ter zmajal z glavo.

»Veš kaj, Ivan Petrovič? Moje mnenje je, da v tvoji naravi ni niti trohice umetniškega!... Olga Mihajlovna! Pa kaj je prav za prav v njej nepravega? Nemara ista iskrenost, s katero se udaja svojemu srčnemu nagnenju, morda ista čistota navdušenja? A ti... Ti si — pravcati les, Ivan Petrovič. Ti ne vidiš celo take očitne stvari, da trpi ona radi tebe, radi tvoje slave tako peklensko trpljenje! Ona hoče, da bi ti naslikal lepo sliko, da bi te pohvalili, in radi tega potrpežljivo preseda po cele ure. A ti s svojo protivno razsodnostjo vlečeš skozi zobe: »to je strast in to mi ne ugaja«... Niti njene rokavice nisi vreden!«

Volonski je izgovoril to z vidnim ogorčenjem. Mornev je poslušal in ga pogledal nekam zelo resno. Potem se je obrnil ter šel iz delavnice. Isto jutro nista imela pouka z Vladimirom Aleksijevičem. Ni še bila ura najmanj in že je pospravil svoje barve in se odpravil k Oznobinim, dočim je običajno zahajal k njim opoldne.

Volonski je nehal delati in hodil po sobi razburjen. Ta razgovor je ostavil v njegovi duši nekaj prav neprijetnega. Prvič je bilo to, da se nikakor ni zlagal z Mornevim nazorom. Prej ni zapazil tega, zato, ker se ni zmenil za njegovo umetnost. Ali zdaj vidi, da so Mornevi nazori naravnost krivi. On gleda na svojo umetnost, kakor kakšen rokodelski mojster na svojo obrt. On ne priznava

navdušenja, nima pojma, kaj se pravi, uglobiti se v ljubo delo z vso dušo; riše svojo sliko, kakor dninar, kateri ve natanjko, da mu jo je dovršiti do gotovega časa. In on slika portret Olge Mihajlovne?! On, ki ne ve, da je slika — pristno življenje, da mora dihati in govoriti, kakor živa priroda, on, imajoč za izmišljotino to, kar je sveta tajnost umetnosti. . . On slika portret Olge Mihajlovne?! Da-li more on vloviti isto tanko črto umetniške duše, ki se sveti v njenih očeh ter se z nekakim ognjenim sijajem razliva po celem nje obrazu, kadar igra na glasoviru ali govori o godbi, o čem si boji takem, kar jo zanima? Ne, češ, to je »izmišljotina«, »tega ni« . . . In on tega ne zapazi. Njemu je nevšečno v njej baš to, kar je krasnega v tem dekletu. Kaj pač on ljubi v njej? Da li jo ljubi? Ne, »sklenil je ženiti se, izbral si je družico za življenje«. To so njegove besede in tako je tudi bilo. Olgo Mihajlovno je Mornev srečal v Moskvi, ko je imel petnajst let, a ona ni še imela deset in tedaj se ni zmenil zanjo. Srečavala sta se često, zato ker sta bila sosedata, a ostala sta daleč drug od drugega. Olga je bila otrok v polnem zmislu te besede, a Mornev je bil v takih letih, ko se otroci nimajo radi, da se jih prišteva otrokom ter iščejo na vsak način družbe dorašlih, bodisi ta še tako dolgočasna.

Dve leti potem so Oznobina premestili v Petrograd, in ko je le-sem prišel Ivan Petrovič, našel je Olgo doraslo deklico, — živo, interesantno, umno in vrhu tega še umetnico, ki ima gotov zaslužek. Primoran služiti si neprestano vsakdanjega kruha, ni utegnil, pa tudi znal ni pomnožiti si znancev, in dom Oznobinih je bil edini kraj, kjer je preživel vse svoje svobodne ure. On i sam ni zapazil, kako se je privadil misli, da mu je Olga najbližje bitje na svetu; morebiti zato, ker mu je javno kazala svojo simpatijo. Izreklo se še ni, no vsa obitelj se je navadila misliti, da sta mlada človeka ustvarjena drug za drugega, in Mornev je ne vedé stopil v ulogo Olginega ženina. O tem se je govorilo, in Mihael Antonovič je pretresal vprašanje o njiju bodočem življenju, čakali so le prvega vspeha na razstavi, a za Olgo — dovršitve glasbene šole. Roditeljema se je Mornev zdel primeren ženin za Olgo Mihajlovno. Njune zahteve so bile skromne, a v Ivana Petroviča sta zaupala. »Oče njegov je — slikar; torej jim je v krvi. Vrhu tega so ga tudi v akademiji hvalili«, tako sta sodila.

Kadar se je Volonski seznanil z Oznobinimi, bila je Olga Mihajlovna že Morneva nevesta. Vladimir Aleksjejevič je premišljeval sedaj o tem in se čudil, kako je mogla Olga postati junakinja takega prozajičnega romana. Kaj je našla v njem? Res, on je lep, dober človek, pameten, vesten delavec. No, mari je to dovolj, da si že pri-

dobi zanimanje takega dekleta? Ne, ona ima gorečo dušo, fini okus, umetniški čut, in morala bi staviti bolj visoke pogoje. Kaj pa? Morda on ne pozna dobro svojega prijatelja in ni zapazil v njem kakoršne koli črte — važne, globoke, znatne, no sramežljivo skrivajoče se pod pokrovom skromnosti, a ona jo je spoznala in ocenila? Morebiti, morebiti. . . . A vsekakor je Mornev razgovor uplival nanj mučno in ni hotel takoj srečati se sè svojim tovarišem. Mornev je storil prav, da je odšel rano. Ali čemu je rano odšel? In kako čudno: Natihoma in neprijazno. . . . Ni-li bil razžaljen vsled njegovega rezkega odgovora? Ali ga je v živo zadel, ker je jako goreče govoril o Olgi Mihajlovni ter da je rekel, da ni vreden njene rokavice?

Ljubosumen menda pač ni nanj?

»A zakaj bi ne bil ljubosumen?« je premišljeval Volonski. »Olga je z menoj prijazna, midva često kramljava, včasih se goreče prepirava. . . . Zakaj ne? No. . . . Pa saj je on ne ljubi, ali pa ljubi neko izmišljeno dekle, koje mu riše njegova mala domišljija, — skromno, tiho, praktično, godno le za gospodinjstvo.

Odšel je najslabše volje v pisarno.

IV.

Mihael Antonovič je prihajal iz urada okolo štirih popoldne. Do tega časa so iz kabineta izginili že vsi sledovi tu vršečega se dela. Mornev je pospravil stojalo ter odnesel sliko v temno sobo, kjer jo je sramežljivo skril. Olga je prisledla k glasoviru in se pripravljala za lekcijo. Radi slike je zdaj hodila v šolo ob večerih.

Nekoč se je vrnil Antonovič prej nego navadno domov ter dobil slikarja pri najnovejšem delu. Olga Mihajlovna je sedela v naslanjaču, naslonjena z desnico na malo mizico in podpirajoča si glavo z dlanjo. Njeno lice je bilo zamišljeno in nekam nedoločno, kakor da se je v teh minutah povsem iznebila obdajajočega sveta in v duhu živela v drugem — daljnem, neizmernem. Mornev je pogledoval nanjo ter barval po platnu. V sobi je bilo vse tiho.

Mihael Antonovič je obstal na pragu ter se zagledal v sliko.

»A—a!« je zaklical veselo. »Slednjič sem vaju vendar zalotil! Hentaj, hentaj! Pokaži, Ivan Petrovič, kako si naslikal mojo hčerko! Pokaži, pokazi«, je ponavljal, hitro jemaje obodek, a iz obodka očale. »Nu, če nisi naslikal krasotico, potem mi raje ne hodi pred oči. A—a, kako podobna! Prekrasno! Izborna! . . . Taka je Olgica! Zares, mojster si, Ivan Petrovič! Čestitam! I nos je navihan, tako, tako! Tudi podbradek z jamico; no z jedno besedo vse je, kakor mora biti! Mladič, ti si imeniten, Ivan Petrovič! Daleč pojdeš! Makovskega prekosiš!«

Opazoval je sliko od vseh strani, približaval se ter oddaljeval, in vidno je bilo, da mu je ugajala od vseh strani. Mornev je nemo in brez vsake radosti poslušal pohvale, pospravlja je palitro z barvami in kistom. Olga Mihajlovna je vstala ter stala zraven očeta. Tudi ona je gledala sliko, toda raz njeno lice ni izginila prejšnja zamišljenost, kakor da je izpremenila zgolj lego, a ni prenehala služiti za model.

Med tem časom je stopil v sobo Vladimir Volonski. To je prišlo popolnoma slučajno. Šel je iz pisarne ter sklenil kreniti k Oznobinim, pri katerih že ni bil dva tedna. Mihael Antonovič se je takoj obrnil k njemu:

»A, evo i Vladimira Aleksjejeviča! Poglejte, pogledajte, prijatelj, kako je narisal Olgico. Prav kakor da jo je vzel ter posadil na platno. A?«

Volonski je pozdravil vse ter pričel ogledovati sliko.

»Da«, je rekel, »sličnost je«.

»Istina? Tudi jaz tako pravim! Marja! Grigorjevna! Pridi sem gledat!«

No, Marja Grigorjevna je itak vsakih deset minut pogledala v kabinet ter povpraševala, kako kaj napreduje delo. Lahko je povedala, kedaj je bil narejen kakšen lik, sledila je za vsako črto, a sedaj je bila v kuhinji in se z gorečnostjo pečala z nič manje umetniškim delom — s pripravljanjem obeda.

»Pa vi, prijatelj ste nekam zelo hladnokrvno pohvalili sliko!« je rekel nekam užaljeno Oznobin, obrnivši se k Vladimiru Aleksjejeviču.

»A to je zato, ker gospod Volonski išče v sliki nekaj nebeskega, a najde pozemsko!« je dejal z ironičnim smehom Mornev.

Vladimir Aleksjejevič ga je pogledal začudeno.

Kakšen gospod Volonski?« je vprašal naravnim glasom, ki ni kazal razžalitve.

»Ker že vem, da če se govori o umetnosti, jameš se repenčiti, zato še naprej postavim granico!« je odvrnil Mornev.

»Razsodno! Zamašiti usta, pomeni — postaviti granico. Nu, torej molčim!«

Oznobin je pogledal oba začudeno. Razumel ni ničesar iz tega malega dijaloga. No, še čudneje se mu je zdelo to, da se je Mornev, prenesši sliko v sobo, jel poslavljati.

»Kako?« ga je vprašal. »Ne boš obedoval z nami, Ivan Petrovič?«

»Mudi se mi, Mihael Antonovič... Opraviti imam!« je zamrmral Mornev in kakor bi se bal, da ga ne bi pregovorili, poslovil se urno ter odšel.

»Kaj pa to pomeni?« je vprašal Oznobin, obrnivši se k Volonskemu.

»Mislim, da je rekel istino!« je odgovoril ta. »Ima res opravke...«

»Da, toda vsekakor je čudno! Kakor bi se bil razžalil.«

»Za to pa nisem odgovoren!« je menil Volonski. »Storil sem vse, kar je bilo odvisno od mene: pohvalil sem sliko. Zakaj bi bil razžaljen?«

»Nemara slika ni tako ... dobra? Kaj?« je vprašal Oznobin neodločno, odkritosrčno priznavši, da se on o slikah ne razumi. »Jaz namreč vidim, da je slika podobna, ter pravim: podobna je!«

»Tudi jaz sem rekel, da je podobna; in to je istina!«

Olga Mihajlovna je stala zraven njiju molče, ne vtikaje se v razgovor, potem je neopažena odšla. Lice njeno je kazalo vznemirjenost ter je bilo bledejšo nego navadno.

Jeli so obedovati, in tudi med obedom je ves čas molčala, potem se je obrnila k Volonskemu:

»Me-li sprejmete do šole, Vladimir Aleksjejevič?«

»Z radostjo«, je odgovoril ta.

In kmalu sta stopila na ulico. Že se je delal mrak in po ulicah so hodili prižigalci z lestvicami ter zažigali svetilke. Bilo je vlažno, tlak moker, ona sta korakala nemo nekaj minut.

»Vidva z Ivanom Petrovičem se menda ne razumita prav dobro!?« izpregovorila je poluvprašajoče Olga Mihajlovna. (Dalje prih.)

Lovec.

V dolini med drevjem zelenim
Studenček veselo šumlja,
Kraj njega trop srnic poskočnih
O mraku se hladnem igra.

Ob lipovem deblu z dvocevko
Mlad lovec oprezno stoji,
Ko puško izprožiti hoče,
Mu srne tuj glas prepodi.

Po strmi uglajeni stezi,
Ki vodi po bregu od koč,
Približa se z vrčem prstenim
Mladenka veselo pojoch.

Ko sklone se k mrzlemu virku
Zajemat srebrne vode,
Pozabi na srnice lovec
In stisne dekle na srce.

Na poti iz senčne doline
Veselo je lovec zapel —
Ustrelil res skočne ni srne,
A srcu je ljubico — vjel.

Desimira.

Brez boja.

Povest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Dalje.)

es, sam že začejam tako misliti, dasi doslej ni bilo nika-kega povoda!« je odvrnil Volonski.

»To je strašno neprijetno, strašno! Jaz ne bi hotela da bi se vidva sprla!«

»Pa se tudi nisva spria, no ... Samo odkrila sva nekaj.«

»Tako? Kaj pa takega?«

»Da odkrila. Po dolgem združenju sva zdaj odkrila, da se ne strinjava v najtemeljitejših nazorih in da imava različen okus. To je silno čudno ter skoro neverjetno, ali pomislite, da jaz, knjigovodja, gledam na umetnost kakor umetnik, a on, umetnik, gleda nanjo kakor knjigovodja. Niste zapazili tega?«

»Priznavam ... Meni se je to dozdevalo!« je odgovorila Olga Mihajlovna.

»No, tedaj. Vsa stvar je v tem, da sem začel odločno protestovati proti njegovim nazorom, a njemu to ni prijalo. Ne vem, zakaj mu to ne ugaja? Prej je vedno dobrodušno sprejemal moje opombe, kakor i jaz njegove. V njem se je pojavila nekaka razdražljivost nestrpnost ... Veste-li, kaj vam povem Olga Mihajlovna ... Samo vi mi obečajte, da se ne bodete jezili ...«

»O, kaj pa mislite? Vi niste sposobni ničesar takega!« je rekla smehljaje.

»To je odvisno od mnenja. Zdi se mi, da je začel dvojiti o svojem umetniškem poklicu in ... po mojem mnenju ne zama.«

»Menite, da nima talenta?« je vprašala, ozreši se zamišljeno vanj.

»Na nesrečo, da ... Zato ker to je velika nesreča, kadar je človek potratil za to najboljša leta, najboljše moči. Vi končno ne delite mojega mnenja, in to je umevno: pravo imate biti pristranska...«

»Jaz?«

Počasi je zmajala z glavo in dostavila:

»Ne znam biti pristranska, Vladimir Aleksjejevič! Žal mi je, pomilujem ga, a vendar moram povedati resnico: bojim se, da imate prav! Ste-li dobro pogledali moj portret? Kaj ste našli v njem?«

»Točno, hladno, formalno fotografijo. Črte lica so risane pravilno, očitati ni ničesar, no vaš izraz, vaša sanjarska zamišljenost, kojo sem tako često zasačil na vašem obrazu, — tega ni niti sence in ne bode, zato ker, prepričan sem, Ivan Petrovič ni zapazil tega.

Torej, portret je sličen, a mrtev, kakor tudi ona slika, katero je slikal prej. Ivan Petrovič sicer govori, da vlití dušo v kako sliko ne spada v zadačo umetnosti in da je treba samo spretno risati ter spretno rabiti barve, kljub temu vendar on to čuti. In če je tako, potem mora biti nezadovoljen s seboj in z vsem na svetu. Kaj pa vi menite o svojem portretu?»

Olga je molčala. Šla sta skupaj molče še kako minuto in po tem je obstala poleg vhoda ter mu pomolila roko.

»Srečno . . . Na cilju sva! . . . Ali najin razgovor ni končan, kaj ne da?»

On se je poklonil in odšel.

V.

To je prišlo nekako samo od sebe. Ko se je Volonski zbudil okolo devetih zjutraj, Morneva že ni bilo doma. Izginil je, da Volonski ni vedel kam. Vladimir Aleksjejevič ni imel nič proti temu, zdelo se mu je celo, da je tako treba. Med prijateljema so nastali napeti odnošaji. Isti so nastali, kakor je mislil Volonski, nepravilno, brez povoda, ali ker so že bili, bilo bi težko često srečavati se. Zato sta ostali dan prebila vsak sebi. Volonski, napivši se čaja, se je zaklepal v delavnico. Pred štirinajstimi dnevi je pričel delati. Na pol vatla dolgem kosu platna se je risala zala ženska glavica se zlatimi, kódrastimi lasmi. Ko je moral iti v službo, ostavil je delo, odnesel sliko v sobo, skril jo v mizni predalnik ter zaklenil s ključem. To delo ga je razburjalo strašansko. Vse dni je hodil nekam zamišljen, z blestečimi očmi ter je celo nekoliko shujšal. Zatem je nerad, malone nevoljen šel v službo, a med tem časom je prihajal domov Mornev ter se poprijemal svoje slike. Portret Olge Mihajlovne je bil dovršen, no spopolnjeval je še neke detajle. Bilo je dogovorjeno, da, kadar portret povsem dovrši ter ga dene v okvir, pridejo Oznobini v njiju stanovanje ter si ogledajo sliko.

Iz pisarne je Volonski takoj zahajal obedovat v slabo gostilno, sedeval ondi do osmih, a zatem mahnil jo k Oznobinim, kjer se je mudil včasih le pet minut. Oznobini so zapazili, da se godi ž njim nekaj posebnega. Prihaja, pokramlja malce z Olgo Mihajlovno in gre, in vrhu tega ima pogled nekako čuden, mrzličen. A pri slovesu se tako zagleda v Olgino lice, kakor bi se za dolgo poslavljal. Včasih pravi: »Olga Mihajlovna, danes imate čudno lice!« to pravi tako prosto, pristrčno pred vsemi, da se nikakor ne more vzeti za poklon ali ljubeznjivost.

Zvečer se takisto nista shajala. Volonski je prihajal domov pozno. Večinoma se je docela brezmiselno klatil po ulicah, in izgledal

je tako, kakor človek, v čegar glavi tiči neka uporna misel. Nehal je celo brigati se za svojo vnanjost, in njegova črna brada je znatno zrasla, brke so visele navzdol; kravata ni bila dovolj sveža, česar bi ne bil preje nikoli pripustil.

Kadar je prihajal domov, je Mornev že spal. Takim načinom sta si izogibala drug drugega. Volonski je često premišljeval o tem. On v srcu ni negoval do prijatelja nikakega slabega čuta. Narobe, kakor prej, bilo bi mu tudi sedaj prijetno, izkazati tovarišu uslugo, videti ga srečnega. Toda bilo je nekaj nerazložljivega, kar mu je zabranjevalo čutiti se prosto v Mornovi navzočnosti, neka neumljiva okornost, odtujenost. Sklenil je večkrat: »Morava se vendar zmeniti; tako ni možno dalje, kajti to so skrajno nemoralni odnošaji!« In kljub temu je bil vsakikrat vesel, ko je, prišedši domov, našel Morneva spečega.

Tako razmerje je trajalo tri tedne ter mučilo oba. Neki večer je Volonski zašel k Oznobinim in prva fraza, ki jo je slišal od Mihaela Antonoviča, je bila sledeča:

»Jutri pridemo k vam v goste. Videli bomo, vsprejmete li nas z dostojno častjo!«

Volonski je obstal začujen. Razumel ni ničesar.

»Vi? k nama? Jutri?« je izpraševal.

»Da! Morda ne veste? Ivan Petrovič je dokončal sliko ter jo misli poslati na razstavo. Zato si jo pridemo ogledat...«

»Zelo drago, jako drago!« je dejal Ivan Petrovič zmočeno. »Kdaj naj vas pričakujeva?«

»Ivan Petrovič nas je povabil za jedno popoldne!«

»Aha!« mislil si je Volonski. »Računal je, da bodem ob tem času v uradu. Dobro!«

»Zmenjeno je, da on pride po Olgico, potem prideta ona dva k meni v urad, a od tam pojdemo vsi k vam. Moja žena ostane doma. Pa kako, da vam ni nič povedal? Kaj? Sta se-li sprla? Radi kakih neumnostij, seveda... To se dogaja, kadar ljudje stanujejo skupaj... Nemara bode te med tem časom v pisarni?«

»Hm!... Potrudim se, da bom doma!... je odvrnil zamišljeno Volonski. »Poskusim...«

In po njegovem licu je bilo vidno, da ga je ta vest vznemirila. Ko sta ostala z Olgo Mihajlovno sama, ga je vprašala ta:

»Kaj se godi z vami? Zakaj ste se tako izpremenili? Kar spoznati vas ni. Pogled imate tak, kakor bi bili večno vtopljeni v neko nadležno misel... Neka ideja, nek obraz vas zasleduje... Včasih se strašno bojim za vas!...«

Govorila je to s toplim, prijateljskim sočutjem in v njenih očeh je bil nemir. On jo je prijel za roko ter jo krepko stisnil in rekel:

»Da, da! Je že tako! Mene zasleduje neki obraz, neka fantazija... Ista se je polastila mojih možgan in srca! Pa tega vam nočem razodeti... In ne izprašujte me. Bojim se, da bo še hujše...«

Vstal je in brž, kakor da bi se domislil nekaj novega, dodal:

»Ne, glejte kaj, glejte! Sami uganite! Da, uganite! Ako ne, potem me je fantazija varala! Skeptiki govore, da je vsegdar tako, a jaz sem optimist, Olga Mihajlovna!«

Peslovil se je naglo ter odšel, zapustivši Olgo Mihajlovno presenečeno. V obče je ona zadnji čas živela v nemiru. Mornev pa Volonski sta sestavljala oni majhni krog, katerega je prištevala svojim, in mahoma je jela opazati, da se ta krog nekako razdira. Najhujše je bilo to, ker je menila, da je ona prouzročiteljica tega. Opazovala je sebe in jasno videla, da je od onega časa, ko se je v njihovem domu pojavil Volonski, začela takoj dajati njemu prednost pred Mornevim. Volonski je deloval nanjo z neko privlačno silo. Mornev je bil miren, razsoden človek, katerega, kakor se je dalo sklepati, niso nadlegovala nikaka nemirna vprašanja. Vse je bilo pri njem premišljeno in razsodno, kakor pri človeku, ki je preživel precej življenja, polnega prevar ter razočaranja, no, ki je slednjič omrznil ter sklenil motriti vse trezno. Niti dvomov, niti zmot, niti nepotrebne nemira. O umetnosti je sodil zdravo, toda pri njem se ni nikoli opazilo nikakega navdušenja. Nasprotno, v njegovi prisotnosti, pod vplivom njegovega pokojno-razsodnega pogleda in hladnega, pametnega govora, poleglo ter ugasnilo je nekam neopaženo vsako navdušenje še na njej, kar je ona čestokrat zapazila. So nekateri ljudje, ki se zdijo vedno starši; oni znajo biti umni, dobri, simpatični, no segreti se pri njih za kaj, dovoliti si nedolžno šalo, neumnost, — zdi se smešno, neumestno. Ž njimi je težko občevanje celo tedaj, kadar imamo razloge ljubiti jih, in jih tudi radi imamo, kadar niso pri nas. Takšen je bil Mornev. Volonski jo je takoj zanimal s svojo strastno navdušenostjo, s svojo gorečnostjo, s katero je bil v stanu po cele ure braniti svoje mnenje, ne odstopajoč od istega niti za las (to ji je ugajalo celó tedaj, kadar ni imel prav), konečno — se svojo iskrenostjo. Ona je rada občevala z njim, se dolgo pričkala ali samo gledala vanj, kadar je govoril z vnemo in z ognjem. In nekako neopaženo je Mornev vselej ostajal v strani, in prišlo je tako, da se je ona neprestano zanimala za Volonskega, a Mornev je stal na drugem mestu. Delala je to nehote, ne z namenom, no in vendar ni mogla postopati drugače, dasi je bila v nevarnosti, da zajde v neiskrenost, hnavstvo. In zdajci se jej je do-

zdevalo, da je baš to moglo, provzročiti razdor med prijateljema. Mornev je moral zapaziti to, ker ona tudi ni marala skrivati in ko-
nečno ga je to razžalilo. Toda kako naj se vede? Do njega čuti
iskreno nagnjene, a Volonski jo zanima vedno, vsako minuto, kadar
sta skupaj.

Takrat ji bilo neljubo slišati, da je Mornev povabil njo in očeta
nekako skrivoma pred Vladimirom Aleksjevičem. In ona stanujeta
skupaj. Treba bi ga bilo obvestiti o tem. Nedvojbeno bi hotel biti
takrat doma. In potem iste neumljive besede Volonskega o tem, da
ga zasleduje neki obraz, neka fantazija ter isti predlog »ugibanja«...
Kaj neki pomeni to? Vse to jo je mučilo in trpinčilo in z nemirno
nestrpnostjo je čakala jutrajnjega dne.

Se bolj jo je vznemirjalo to, da v resnici ni verjela v sliko
Morneva. On je isto odnesel domov tako, kakoršna je bila oni dan,
ko sta se bila z Volonskim tako čudno sporekla. Čutil je tedaj, kakšen
vtis je napravila na njo slika in, odhajaje, je rekel nekam tolažljivo :
Na to je treba zreti kakor na zapričeti osnutek. Doma bodem še
veliko delal, in videli bodele marsikaj izpremenjenega!« Toda ona
ni verovala v te izpremembe. Ako ni mogel tukaj, ko je sedela pred
njim živa in vsa zamaknjena v misel — kako bi ga navdušila, doseč
glavne črte njenega pogleda, potem ne pomaga nobeno, še tako
vstrajno popravljanje doma.

Med tem je že sklenil poslati podobo na razstavo in to tudi stori.
Čas se je že približal, in druge slike ne utegne naslikati. Kaj mu
naj pove? Ako pove resnico, razžali ga morda globoko ali celo vniči
vse nadeje. Vrh tega, je-li ona opravičena tako zelo zanašati se na
svoj utis? Njej ne ugaja, a občinstvo bo sodilo drugače, hvalilo sliko...
No vzlic temu ona nikakor ni sposobna hvaliti tega, kar ji ne prija.
Njej je hlimba protivna na vsak način in ona misli, da je nemožno
prikriti hinavstvo. Isto se tako ali tako pokaže, zapazi se in tedaj je
še hujše. ...

Olga Mihajlovna je slabo prespala noč in zjutraj je vstala ble-
dega lica in jo je glava bolela. Premišljevala je samo o tem, da bi brž
minol isti dan, ki se ji je dozdeval nekam usoden. (Konec prih.)

si pomagati. Razum ji pravi, da se ni nič zgodilo, a okrog nje plava tista senca. Drnzega nič — le tista senca...

Njen soprog ne zahaja v nobeno družbo, postal je pravi mizantrop. Dr. Mravlje briljira na vsakem plesu, na vsaki soreji...

Ona se je pred kratkem ukrcala na angležki ladiji, ki je namenjena na Japonsko. Svojemu soprogu piše pogostoma. Včasih piše pa tudi meni. O »senci« ne govori nikdar, a meni se zdi vselej, kakor bi plavala nad vsakim njenim pismom.

Škrjanec.

Pri jami odprtej stoji svečenik;
spev žalni odnaša pomladnega vetreca dih.
Nedolžno je detece, zornih let,
zvenelo, vsahnelo — ah, liki cvet!
In na žalujočega druga oprta
medleva tam mati, bolesi potrta...
Tišina zavlada, globoka, tajnostna;
ne moti ni plač je, ni tožba, britkostna...
In duša se v misli turobne zaziblje,
mej tem ko oko po grobovih pohaja;
le bilje po holmih se v vetrecu giblje,
lik da se v globini življenje poraja...
Nakrat pa potajno
in sladko in bajno,
lik nebni napev,
pojavi dražesten se spev;

začuje na žalnem, na smrtnem se vrti
krilatca pozdrav.
In zdajci z nižav
škrjanček se dvigne visoko
in poje in poje...
v topečih se, vedno vznesenjših zvokih,
kakor da Stvaritelja slavi v nebesih visokih,
In ljud na okoli plah sluša in tih,
ko da se je čudo zvršilo sred njih...
A materi solza v očeh se vsuši,
ko gleda ko v sanji
škrjanca, ki višje in višje hiti...
In njej se dozdeva, da čuje pozdrav
otroka zamrlega nežne dušice
v glasovih dražestnih te nevine ptice. —

Mokriška.

Brez boja.

Povest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Konec)

VI.

ni dan se je v stanovanju mladih ljudij pričel tako, kakor so se pričenjali vsi dnevi treh poslednjih tednov. Volonski, zbudivši se, ni že več našel Morneva doma. Takoj je izginil v delavnico in jel spravljati v red svojo majhno sliko. Zatem se je oblekel, vzel platno in šel iskat okvirja. Izbral je že izgotovljen okvir ter ukazal vdlati vanj podobo za poludne. Vse to je delal

naglo, mrzlično. Potem je šel v svojo pisarno in povedal, da zamudi danes vsled nekega važnega opravila službo.

Ravno ob dvanajstih je bil pri mojstru za okvirje. Zavil je okvir v papir ter ga nesel domov. Računal je prav. Ko je prišel domov, Morneva ni bilo doma. Odšel je bil ravnokar k Oznobinim po Olgo Mihajlovno, da bi potem šla oba v departement po očeta.

Vladimir Aleksjejevič si je naglo in pazljivo ogledal delavnico. Ob steni, oknu nasproti, sta stali obe Mornevi sliki: »Poletno jutro na kmetih«, sè svojim blede-sinjim nebom ter z leseno ekonomko poleg portreta Olge Mihajlovne.

Volonski je pogledal na sliki ter občutil v srcu nekako pomilovanje za Ivana Petroviča.

Koliko sposobnosti, koliko truda, in niti kaplje duše! Revez! pomislil je trpko.

Dolgo je izbiral prostor in izbral slednjič najskromnejšega malone v samem kotu, ki je bil celo pomanjkljivo razsvetljen. Zabil je v steno žebelj ter obesil sliko. Potem se je oddaljil in skoro dve minuti veselo opazoval, kako je raz steno zamišljeno zrlo vanj živo deklíčino lice z zlatimi kodri. V njegovih prsih se je razlivalo nekako sladko čustvo, srce je glasno utripalo.

V glavi mu je vstajala misel:

»Delam li prav? Dobro? Morda je to malenkostno, zlobno?«

Toda ni si odgovoril na to vprašanje; samo čutil je, da mora tako postopati.

Zatem je zapustil stanovanje ter počasnih korakov stopal v pisarno. Tu je pozdravil, kogar je bilo treba, zavzel svoje mesto ter se vglobil v številke. No, tedaj pa ni videl, ni umel nikakih številk. V glavi se mu je vrtelo. Videl je povsem drug prizor: dve veliki sliki, stoječi proti oknu ter lepo razsvetljeni. Motrita ju starec in deklica. Stari je razvnet, uprav tako razvnet, kakor bi postavili predenj pristno oleografijo. No dekle gleda žalostno, zato ker ne vidi na podobah tega, česar išče: življenja, oduševljene misli. Ali njen pogled pade slučajno v kot, in ona obstane v neodločnosti . . . Tu se tok njegovih mislij nekako pretrga, in ne more misliti dalje . . .

Od tega »dalje« je zaviselo vse.

V teku ene cele ure ni vpisal v knjigo niti ene številke. Sedel je nepremično, podpirajoč glavo z obema rokama tako, da je obrnil nase pozornost drugih uradnikov. Na mah ga je čudna misel kar spekla v možganih.

Kaj pa, ako isto »dalje« sestoji v tem, da se ona veselo nasmeje in poreče: kaj pa je to grdo mazanje, kakšna je to karikatura?

Dvignil je glavo. Ura je odbila jedno. Naglo, kakor vspodboden od kake postranske sile, je vstal, stopil k Štefensonu ter se opravičil, da danes ne more delati.

»Da, bleđi ste, gospod Volonski«, menil je sè svojim brezčutnim glasom Štefenson. »Idite domov in ležite!«

Zapustil je pisarno ter polagoma odšel domov. V duhu je štel minute.

»Sedaj sta prišla . . . V najini sobi govorita o tem, da stanovanje ni slabo . . . A Mornev je otvoril duri v delavnico. Vstopila sta ter gledata . . . Gledata . . . Že gledata! . . .«

Pospešil je korake ter šel naglo, kakor človek, katerega podé . . .

Med tem je Mornev izpolnil vse, kakor je bilo dogovorjeno.

Okolo jedne popoldne je prišel po Olgo Mihajlovno in skupno sta šla v departement. Stari Oznobin se je šalil, češ, da prvičrat v življenju zanemarja službo, in to — radi slike. Šli so veselo po ulici. Olga je vprašala:

»A Vladimir Aleksjejevič bode doma?«

Mornev jo je pogledal srečo ter odgovoril:

»Ne vem . . . Rekel mi ni ničesar . . .«

»Saj ste mu povedali, da prideva? . . .«

»N-ne! . . . Čemu pa? On je v tem času v pisarni. Priti bi itak ne mogel! . . .«

»Jaz« rekel je Oznobin, »sem mu včeraj pravil, da prideva; rekel je, da bo skušal priti domov in je dejal: veseli me!«

»Da?« menil je Mornev zmočeno in zardel, a več o tem niso govorili.

Ko so stopili v stanovanje, je Oznobin čisto tako, kakor si je predstavljal Vladimir Aleksjejevič, omenil, da je stanovanje prav prijetno.

»Sam sem bil — neoženjen človek!«, je dodal, dasiravno o tem ni nihče dvomil.

Tri minute sta posedela tu, a zatem ju je Mornev povabil v delavnico.

Vstopila sta.

»O«, je izpregovoril Oznobin. »To je pa zares pravi slikarski nered! Nemara je pri vseh slikarjih tako? kaj?«

Mornev se je nasmehnil.

»To ni nikakor od slikanja!« je rekel ta, ampak le radi tega, ker je malo prostora. Vrhu tega še Volonski tu gospodari ter vse premeče. Jaz nasprotno ljubim red . . . Nu, evo i slike!«

Peljal ju je k steni in pokazal na sliki. Isti sta stali v črnih okvirjih, povsem gotovi za razstavo. Ozbini je izvlekel očale in začel hvaliti. Menil je, da sta obe podobi jako dovršeni, zlasti pa je bil vnet za Olgin portret.

»Kaj pa vi pravite, Olga Mihajlovna?« je vprašal Mornev dekle, katero je ves čas molčalo.

V njej je silno bilo srce. Nastopil je trenutek, ko je bila primorana lagati. Sliki sta naredili nanjo neprijeten utis. Ozrla se je vanj s prosečim pogledom, kakor bi ga prosila, naj jo reši tega odgovora. Ali nekaj je trebalo reči, in rekla je:

»Veliko ste popravili! Delali niste zastoj!« In obrnila je svoj pogled od njegovega obraza. Ali hipno je kriknila radostno!

»Oh! To-le je nad vse lepo. Kakova prelest! Kaj pa ste skrili to pred nama? Brezbožni človek!«

»Kaj?« O čem govorite?« je vprašal Mornev, ki ni umel ničesar.

»Tu le pogledjte! Pogledj, oče! Evo mojega obraza! Evo, kjer je isti res živ! Kako ste tako tiho izvršili pred menoj?«

Bila je vsa navdušena, njene oči so sijale. Ves dvom, mučec jo dosihdob, se je razpršil v jednom hipcu. Mornevu se nista posrečili ti podobi, no on ima talent, ogenj, življenje. Evo dokaza: ta glavica, narisana na nekakem tajnostno-oblačnem ozadju. Črte licaniso popolnoma slične njenemu licu, ali koliko življenja je v očeh, kako nepopisno zvesto je zadet njen izraz!

»Pa res, res!« je vskliknil Oznobin. »Ta je lepša. Bolj živa je ter bolj umetna! Ne? To ste menda bolj na pamet slikali? Kaj? Ivan Petrovič! Zakaj pa tako stojite in čudno gledate, kakor bi odreveneli? A?«

Mornev je stal pred njima bled in drhteč.

Obličje je govorilo jasno, da je zadet prav v srce. On ni odgovoril, kakor da bi ne bil razumel tega, kar se je godilo pred njim. Brž je z nesigurnimi koraki pristopil k stolu, na kojem so bile razložene boje, zgrabil kist, srdito ga namočil v neko temno barvo, potem zdirjal k svojima slikama ter ž njim odločno pomazal po podobah doli in počez. Sliki sta bili uničeni:

Za tem je vrgel čopič v stran zakril si obraz z rokama ter zbežal iz sobe.

Oznobina sta bila poražena.

»Zblaznel je!« je v strahu vskliknil Oznobin. »Treba je steči za njim, prijeti ga. A sliki sta zgubljeni, zgubljeni!«

Ona ga ni utegnila zadržati, tako naglo je zbežal.

Olga je ostala sama pred temi podobami, katere so, kakor živi

ljudje, ravnokar igrale take važne in odločne vloge. Razumela je vse. Z mučnim čustvom sokrivde — zato ker je imela sebe za glavno povzročiteljico vsega tega — je stala obrnjena k oknu, ne imajoča močij, ozreti se ter pogledati na drobno žensko glavico, visečo v kotu, ter na ti nesrečni sliki, tako nevsmiljeno poškodovani.

Glasni, nagli koraki so jo primorali ozreti se. Prihitelj je Vladimir Aleksjejevič in pogledavši ga, presenetil jo je njen blede obraz.

»Kaj pomeni to?« vprašal je hitro. »Srečal sem vašega očeta, čisto je izpremenjen in, strašno se mu mudi. Na moja vprašanja, mi je samo rekel: Oh, prijatelj! ter mahnil z roko. Pojasnite!«

»Čemu ste to storili, Vladimir Aleksjejevič?« je s tihim ukorom dejala Olga. »Ali se vam ne smili? Pogledjte!« In pokazala mu je sliki.

»Ugledal je to, a jaz sem bila neoprezna, da sem glasno dala duška svojemu oduševljenju.«

»Oduševljenju?« je z nepremagljivo radostjo vskliknil Volonski.

»Mislila sem, da je tudi to njegovo delo... On je prebledel, vstrepetal ter tako nepričakovano naredil to-le. (Pokazala je na poškodovani sliki). »Potem si je pokrilo lice z rokama in zdirjal ven... Zakaj, zakaj ste to storili?«

Volonski je začel čudno razburjen hoditi po sobi ter govoril nekam kratko, nervozno:

»Čemu? Zato, ker je tako kazalo... Se li mi smili? Da, silno se mi smili, no ti sliki se mi nikakor ne smilita. To so — mrlič, a mrlič je treba pokopati. Če ga je primera tako pretresla, tem bolje, ker je treba odstraniti to zmoto. Naj se zavé pravočasno ter izpremeni pot. On ni slikar! Ni še prepozno. Petindvajset let ima. Čemu se norčevati z umetnostjo? Umetnost je svetinja, umetnik je — njen svečenik. Ne znaš darovati, odreči se. Saj je mnogo drugega dela, takisto poštenega. Vsi smo nesrečni v tej zadevi, ne samo on. Nas vse dajo učiti razne stroke, slučajno, tja v en dan. Mene so vzgajali za trgovino in to zato, ker je bil moj oče trgovec, kakor da bi se človek mogel obrniti narobe. Meni je ta stan zopr. On je jel slikati zato, ker je bil njegov oče slikar, a vsi njegovi ukusi ter stremljenja so nasprotni temu. On je skromen, praktičen človek, on je ustvarjen za pisarno in za tiho delo, za prejemanje natančne plače; evo to je njegov ideal. In prav je imel, da je tako odločno pomazal s kistom po svojih podobah, to kaže, da je prišel do spoznanja. Tudi prijateljstvo ni zato, da bi podpiralo zmoto, ampak, da bi pomoglo spoznati istino, čeprav je ista gorjupa. Midva se pomeniva. Jaz mu odstopim svoje mesto ter ga naučim tiste računske modrosti. A sam

popustim vse in se poprimem slikarstva. Jaz obožavam slikarstvo, njemu pripadajo moje sile, moje življenje. Povejte (stopil je pred njo), povejte, Olga Mihajlovna, imam-li talent?»

»Da, da, da«, je goreče odvrnila Olga. »Talent, sveti, ogenj, iskra božja!»

Vladimir jo je prijel za roko in jo držal v svoji.

»Torej hvala vam, dobra moja prijateljica, dobra prijateljica! Hvala! Vi ste me zbudili, mi dali krila! Dejal sem, da posvetim umetnosti vse svoje moči, svoje življenje... No umetnost svojim življenjem vred pa bi hotel dati vam, položiti k vašim nogam... Ali, Olga Mihajlovna, ne postajajte blede in ne zrite strogo! Ne mislite, da vam rečem ono besedo... Ne, poznam vaše muke... To potem, potem, kadar to zaslužim?»

Olgin obraz se je hipno razvedril.

»Kako ste pridni, kako dobri, Vladimir Aleksjejevič?» je vskliknila Olga od radostnega nemira drhtečim glasom, in mu prijateljsko goreče, neskončno zaupljivo stisnila roko.

Odšla sta skupaj. Spremil jo je domov.

* * *

Težavni dnevi so nastopili za Ivana Petroviča, ali te težave so delili z njim prijatelji. Tudi ti dnevi so prešli, vse je polagoma minulo, se poravnalo. Oni dan, ko je razkazoval svoji sliki Oznobinim, ga je strašno pretresel. S početka je kar obupal. Majhna sličica Volonskega, kakor je videl, slikana naglo, tihoma, s pomanjkljivim tehničnim znanjem, ga je razsvetljila, da je razvidel, kaj je istinit talent, istinita umetnost. In vse njegovo delo, vsi mnogoletni trudi so se pokazali jadni, ničevi.

Toda Volonski se je takoj lotil skrbi zanj. Prišel je k njemu prijazno, oprezno ter mu je prvi ponudil prijateljsko roko. Dolgo sta se pristrčno pogovarjala. Vladimir Aleksjejevič je izborno lečil rano, katero mu je prizadel sam. Malo po malo se je Mornev pomiril. Sklenil je, odpovedati se slikarski karjeri. Volonski, imajoč upliv pri svojem gospodu, je izposloval, da so dali Mornevu njegovo mesto. Sam ga je marljivo poučeval v knjigovodstvu in čez par mesecev je bil Mornev dobro izvežban v računih ter do cela zadovoljen s svojim mirnim, brezskrbnim položajem.

Neopaženo se je uravnalo tudi nekaj družega.

Objasnenje Olge Mihajlovne je sprejel mirno brez presenečenja. Iskreno so mu predložili prijateljstvo, in sprejel je to, kar je imel v resnici tudi tedaj, kajti nikoli ni bilo med njima drugih odnošajev razven prijateljskih.

Volonski je pobral vse svoje ne veliko premoženje in, poslovivši se, odpotoval v Italijo. Pred odhodom je imel kratek pomenek z Olgo Mihajlovno. Nista si imela mnogo povedati, zato ker sta že davno, morda pri prvem srečanju, molče razumela drug drugega. Obljubila sta drug drugemu — z vso dušo poprijeti se umetnosti, in stoprav potem, kadar se bodeta oba čutila dovršena mojstra, vsaki v svoji sferi, misliti na osebno življenje, na osebno srečo ...

V krčmi.

V i pijete in se radujete,
Presrečni dete ogledujete;
Krepko je, lepo, ne tajim,
A vanje tožen jaz strmim.

Življenje naše žalosten je dar,
Ne bodi, človek, ga vesel nikar,
Bridkostno je in polno zmot,
Vsi žrtva trpkih smo usod!

Vi pijete in se radujete,
Presrečni dete ogledujete;
Nem pijem vino jaz, misleč:
„Trp in na revnem svetu več!“ ...

Milislav Vrhovski.

Še nekaj črtic iz življenja Svetle.

Spisal: Antonin Zavadič.

Naroden pisatelj! Kaj vse imata v sebi te dve besedici — koga iz cele literarne trume zadene ta zavidanja vredna čast! Česa je vsega treba, s kakošnim srcem mora ustvarjati pisatelj, predno ga slovstvena zgodovina počasti s takim priimkom! In ne samo to, koliko je treba, preden si to čast zasluži pri vsem narodu! Koliko je k temu treba ljubezni, pristne apostolske ljubezni, preden ga široke vrste naroda sprejmejo za svojega prijatelja in očeta ter na svojih nebrojnih ramah povzdignejo k višinam svojih veličanstev — duševnih knezov in vojvod.

Naroden pisatelj! To pomenja biti ljudstvu enak, stati ž njim po idejah in po obliki na ravno tisti stopinji, prešiniti v samo duševno jedro narodnega življenja. Natanko vzeto, malo jih je takih.